

הא דרב אשי בדותא היא

ב"מ עא

לע"נ ר' אריה זאב בן ר' יצחק אייזיק שווערד ז"ל

ספר יד מלאכי - כללי הבית - אות קיג

ברותא היא, טעות שגור בפי הכל גם לחכמים לגרוס **בדותא היא** בדלית **מלשון בדאי כלומר שקר הוא ואינו כן** אלא **ברותא בריש כלומר דעת חיצונית היא** כמ"ש הערוך בערך בר, כנה"ג ח"מ סי' רס"ט הגהות הב"י אות ב' וכן נראה מדברי הלק"ט ח"ב סי' ע"ז שפירש חוץ מן ההלכות. ואני מצאתי לר' בצלאל בשיטה מקובצת על ב"מ דף קנ"ח ע"ג שכתב בשם הריטב"א וז"ל הא דרב אשי בדותא היא **פירש לא אמרה רב אשי מעולם אלא אחד מתלמידיו אמרה מעצמו או דשמעה מכללא וטעה וקראוה על שמו** וכן הלשון מתפרש בכ"מ ע"כ, הרי לנו שר וגדול דגריס בדותא בדלית ומפרש לה מלשון בדאי עוד מצאתי לרש"ל ז"ל שם שכתב בדותא היא נ"ב או ברותא וכ"כ שם בעל עין יהוסף יש גורסין בדלית ויש גורסין בריש הרי דלא הכריעו בזה ומאן דגריס בדלית לא משתבשוכן ראיתי עוד בשו"ת הרשב"ש דף כ"ו סע"ג שכתב בדותא היא כלומר שאין דבריו אמת ע"ש:

ספר יד מלאכי - כללי הויו - אות רנג

אלא ודאי נראה שיתכן לחלוק על דברי רב אשי וכבר רשום בזכרוני שלמדתי בש"ס שאחר דברי רב אשי קאמר תלמודא הלכתא **בהפוך** אלא שבעונותי שר של שכחה מצוי אצלי ולא ידעתי איזהו מקומן והמחפש אחריו ימצאנו. ומיהו מדברי הראב"ד והרא"ש שכתבו כאן שהם דברי הש"ס אין ראיה לזה דאפשר דדוקא הכא דמוכח מדברי רב אשי שמחמיר על עצמו היה הוא דקא פסיק תלמודא הכי אבל היכא שדברי רב אשי הם להלכה לא יתכן לחלוק עליו אבל ראית הרא"ם מכרעת היא עכ"ד. **ולי אני הדייט הדבר ברור כשמש דמצי תלמודא לחלוק על דברי רב אשי** איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא, איבעית אימא סברא **דהא רב אשי לא היה מחבר תלמוד הוא לבדו אלא עם שאר חבריו בחברה** כמו שכתב הרמב"ם בסוף פתיחת חברו וז"ל נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבע"פ ושגזרו גזרות וכו' ע"ש **ומאחר שכן קרוב לשמוע שאם חבריו ראו שרב אשי לא כיון אל האמת פסקו דלא כוותיה** וכמו שכתב בהדיא הגאון מהר"י חאגיז בכלליו כלל ו' וז"ל וכן חתימת הש"ס היה בב"ד הגדול של רב אשי ורבינא ועל פיהם היו סותמין ופוסקין ההלכות ואפילו רב אשי שהיה ראש ישיבה אם אמר דבר אשר לא ייטב בעיני הוועד היו אומרים עליו הא דרב אשי ברותא היא כלומר חוץ מן ההלכות, אלא שנקרא על שמו כמ"ש במשנה עם רבינו הקדוש וכו' ע"כ **ובלא זה נמי הכי כתוב בספר יוחסין דף ק"ס ע"ב מזפוס קראקא שלא הספיק רב אשי לגמור התלמוד וסיימוהו מרימר ומר בר רב אשי** וע"ע שם דף ק"ו ב' וכ"כ עוד מהר"י נ' וירגא בספר שארית יוסף סוף נתיב השמועה דף ל"ה ב' בשם ספר יסוד עולם ובשלשלת הקבלה דף ל"ה א' ובספר צמח דוד דף ל"ג ע"ב יע"ש **ולפי זה שפיר אפשר שמרימר ומר בר רב אשי הבאים אחריו פסקו דלא כוותיה בכל המקומות אשר ראו והבינו שלא צדקו דבריו**. איבעית אימא קרא דהא אשכחן בפ"ק דפסחים [דף] י"א א' ובפ"ב דיבמות [דף] כ"א א' ושם בפרק הערל [דף] פ"ב א' דקאמר אמילתיה דרב אשי הא דרב אשי בדותא היא ע"ש ובפרק טבול יום [דף] ק"ב ובפ"ו דמנחות [דף] ס"ח א' ושם צ"ה ב' ועיין מ"ש באות ההא גבי הלכה כרב אשי ומי לנו גדול ממר בריה דרב אשי שסיים התלמוד וקי"ל דהלכתא כוותיה בכל תלמודא חוץ מפיך שבועה וכו' ואפ"ה מצינו בפ"ד דכתובות [דף] נ"ד א' ובפרק יש נוחלין [דף] קכ"ח א' דמסיק תלמודא ולית הלכתא כמר בר רב אשי יע"ש וכן בפרק אע"פ קאמר ש"ס על דברי מר בר רב אשי ולא היא ההיא שוטה הות דלא חנקי נשי לבניהם וכן תמצא עוד בפרק הניזקין [דף] ס' א' ע"ש וע"ע שבת [דף] קמ"ו ב' דקאמר ולא היא על סתם תלמודא וע"ע תוס' פרק אלו טרפות [דף] נ"ח א' ד"ה במאי קמיפלגי שכתבו דשמא ברייתא לא שמיע ליה לרב אשי ולכאורה כמו זר נחשב לומר כן על מחבר הש"ס אך במאי דכתיבנא הכל ניתא וע"ע חידושי הריטב"א לעירובין דף ס"ו ע"ג ובחידושי ב"מ שלו דף כ"ג ע"ד:

ספר יד מלאכי - כללי התיו - אות תרסג

עוד דראיתי לר' בצלאל בשיטה מקובצת שלו על ב"מ דף קנ"ח ג' שכתב בשם הריטב"א וז"ל הא דרב אשי בדותא היא פירוש לא אמרה רב אשי מעולם אלא א' מתלמידיו אמרה מעצמו או דשמעה מכללא וטעה וקראוה על שמו וכן בכל מקום עכ"ל וכן מצאתי להריב"ש ז"ל סי' שפ"ז דעל מה שפסק הרמב"ם כרבין נגד רב דימי במאי דאיפלגו אליבא דר' יוחנן רבם כתב הוא ז"ל ותלינן בדרב דימי דלא דק בכלליה דכיל משמיה דר' יוחנן וקושטא קאי כי בהשקפה ראשונה כמו זר נחשב בעיני לומר על האמוראים קדישי עליונים שמלבם יוציאו מלין ומימרות בשם רבם שלא אמרם ולא עלו על לבו והתנא צוח ותנא דמדת החכם היא שעל מה שלא שמע אומר לא שמעתי אך אחר קצת ההתבוננות זאת חשבתי למשפט דאין כוונתו שהתלמיד אמר בשם רב אשי שמועה שלא קבלה ממנו אלא רצונו הוא שהתלמיד אמר אותו דבר בסתם ובני הישיבה חשבו דתורת רבו היא וקראוה על שם רב אשי כיון דמסתמא דברי התלמיד הן הן דברי הרב כמו שהוכחתי לעיל בראיות מספיקות... והא וודאי קשיא דהא קא חזינא בהדיא דסתמא דתלמודא קמסהיד עלייהו דמימרות בדויות נינהו ואיך נעמוד אנחנו עמידה שיש בה סמיכה על קבלתם כיון דלומנין לא היו מכוונין את שמועתם ויש לתרץ בזה כדתיצנא לעיל גבי ר' יוחנן דאדרבא משם ראיה לזריזות קבלתם האמיתית והנכונה דמדרת תלמודא לגלויי לן דהנך מימרי לאו דסמכא אינון יען היותם בדויות מלבם לסיבת מה אלמא משמע דכל אינך שאר מימרי דהו אמרי כל חד וחד בשם רביה מאושרות ומקוימות נינהו ממסדרי התלמוד דקושטא קאמרי יש להם על מה שיסמכו סמיכת זקנים שעל אדני הקבלה הטבעו וכעין זה תמצא שתירץ מוהר"ש אלגאזי ז"ל בספרו גופי הלכות כלל קס"ו בענין ההוא סבא ע"ש.